וְשָׁטְחַהּ – עור כדי לאכול עליו.

הגמרא מפרשת את הנאמר בתוכחה (דברים כח מח) 'וְעָבַדְתָּ אֶת אֹיְבֶיךָ וגו' בְּרָעָב וּבְצָמָא וּבְעֵירֹם וּבְחֹסֶר כֹּל' שאפילו דברים הכרחיים לא יהיו להם:

'וּבְחֹסֶר כֹּל', אָמַר רַבִּי אַמִּי אָמַר רַב, בְּלֹא נֵר וּבְלֹא שֻׁלְחָן –שלא יהיה להם נר להאיר ושולחן לאכול עליו. רַב חִסְדָּא אָמַר בְּלֹא אִשָּׁה – זהו 'בחוסר כל', שלא תהיה אשה נשואה להם. רַב שֵׁשֶׁת אָמַר בְּלֹא שַׁמָּשׁ – שלא יהיה להם שמש לשרתם. רַב נַחְמָן אָמַר בְּלֹא דֵּעָה. תָּנָא בברייתא, ש'בחוסר כל' פירושו בְּלֹא מֶלַח, וּבְלֹא רֶבֶב – שמן. אָמַר אַבָּיֵי, נַקְטִינַן – מסורת בידינו מאבותינו, שֶׁאֵין עָנִי אֶלָּא בְּדֵעָה, וכרב נחמן שפירש 'בחוסר כל' בחוסר דעת.

בְּמַעֲרָבָא אָמְרִי – בארץ ישראל היו אומרים במעלת הדעת, דְּדֵעָה בֵּיהּ – מי שדבר זה ישנו בו, וכוונתם כלפי הדעת, כלומר מי שיש בו דעה כּוּלָּא בֵּיהּ – יש בו הכל, דְּלֵית דֵּעָה בֵּיהּ – מי שאין בו דעה, מַה בֵּיהּ – מה יש בו, כלומר אין בו כלום. דֵּעָה קָנֵי – מי שקנה דעה, מַה חָסַר לוֹ, הרי לא חסר לו כלום, דֵּעָה לֹא קָנֵי –מי שלא קנה זאת, מַה קָנֵי – מה קנה, כי מאחר שאין לו דעה לא יועיל לו כל מה שקנה.

מתוך שהיתה הסוגיא לעיל (מ.) עוסקת בביקור חולים, הובאו כאן כמה מאמרים העוסקים בחולי ובדברים הקשורים לו:

אָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, אֵין הַחוֹלֶה עוֹמֵד מֵחֳלְיוֹ – מברייא ממחלתו, עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וכל חולה שהבריא בידוע שנמחלו עוונותיו, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קג ג) 'הַסֹּלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵכִי ולאחר מכן הָרֹפֵא לְכָל תַּחֲלֻאָיְכִי'.

רַב הַמְנוּנָא אָמַר, העומד מחליו חוֹזֵר לִימֵי עֲלוּמָיו – חוזר לימי נעוריו, וכלומר שמתחזק טבעו להיות בריא יותר ממה שהיה קודם שחלה וכאילו נעשה יותר צעיר, שֶׁנֶּאֱמַר לגבי חולה שמתרפא (איוב לג כה) 'רִטְפַשׁ בְּשָׂרוֹ' – יתרבה בשרו בלחלוחית, מִנְּעַר – יתר על מה שהיה בימי נעוריו, 'יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו' – יחזור לימי נעוריו.

הגמרא דורשת פסוק נוסף שנאמר גבי חולה:

נאמר בפסוק (תהלים מא ד) 'כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ', אָמַר רַב יוֹסֵף, הפסוק בא לוֹמַר דְּעל ידי המחלה מְשַׁכֵּחַ החולה את לְמוּדוֹ, והכתוב מתפרש כך, 'כל משכבו' היינו כל לימודו שהיה מסודר לו מקודם כמיטה מוצעת, נהפך בחליו ונתבלבל.

הגמרא מספרת שכך אירע לרב יוסף בעצמו:

רַב יוֹסֵף חָלַשׁ – חלה, ומתוך כך אִיעַכַּל לֵיהּ לְמוּדֵיהּ – נעקר ונשכח ממנו לימודו, אַהְדְּרֵיהּ אַבָּיֵי קַמֵּיהּ – החזירו אביי לפניו, כלומר חזר ושינן לפניו את תורתו שקיבל ממנו, כדי להזכירו. הֵינוּ דְּכָל דּוּכְתָּא אֲמְרִינַן – זהו שאנו אומרים בכל מקום, אָמַר רַב יוֹסֵף לֹא שָׁמַעְתִּי לִי הָדָא שְׁמַעְתָּא – לא שמעתי סוגיא זאת [אף על פי ששמעה ואף לימדה את אביי, אלא שנשכחה הימנו], אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי אַתְּ אֲמַרְתָּהּ נְיָהֲלַן – אתה אמרת לנו שמועה זו, וּמֵהָא מַתְנִיתָא אֲמַרְתָּהּ נְיָהֲלַן – ומברייתא זו הוכחת לנו אותה.

הגמרא מביאה מעשה נוסף כעין זה:

כִּי חֲזָה נָמִיר רַבִּי – כשהיה רבי שונה את המשנה בתְּלָת עֲשָׂרֵי אַפֵּי חֵילְבָתָא – בשלש עשרה אופנים של הלכה, אַגְמְרֵיהּ –היה מלמד לְרַבִּי חִיָּיא שְׁבָעָה מִנְּהוֹן – שבעה אופנים מתוך השלש עשרה. לְסוֹף חָלַשׁ [–חלה] רַבִּי ושכח את לימודו, אַהְדַּר רַבִּי חִיָּיא קַמֵּיהּ – החזיר ושינן רבי חייא לפניו הֲנָהוּ שִׁבְעָה אַפֵּי דְּאַגְמְרֵיהּ – את שבעת האופנים שלימדו רבי קודם שחלה, אבל שִׁיתָּא אָזְדוּ – שש פנים הלכו, כלומר נעלמו ונשכחו, והם ששת האופנים שלא לימד את רבי חייא ולא היה מי שיזכירם לו. הָוָה הָהוּא קַצָּרָא – היה שם כובס, דַּהֲוָה שְׁמִיעַ לֵיהּ לְרַבִּי בְּרֵהֲוָה גָּרִים לְהוּ – שהיה שומע את רבי כשלמד את שלש עשרה האופנים, אָזַל רַבִּי חִיָּיא – הלך רבי חייא וְגָמַר יָתְהוֹן קַמֵּי קַצָּרָא – ולמד אותן אצל הכובס, וְאָתָא וְאַהְדַּר יָתְהוֹן קַמֵּי רַבִּי – ובא והחזירן לפני רבי. לאחר מכן, כַּד הָוָה חָזֵי לֵיהּ רַבִּי לְהָהוּא קַצָּרָא – כשראה רבי את אותו כובס, אָמַר לֵיהּ רַבִּי, אַתָּה על ידי שהחזרת את ששת הפנים, עָשִׂיתָ אוֹתִי וְאֶת חִיָּיא –כאילו בראת אותי ואת רבי חייא מחדש. אִיכָּא דְּאָמְרִי – יש אומרים שלא כך אמר לו רבי, אלא הָכִי קָאָמַר לֵיהּ – כך אמר לו רבי לכובס, אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת חִיָּיא על ידי שלימדת אותו, וְחִיָּיא עָשָׂה אוֹתִי על ידי שלימד אותי מה ששמע ממך.

הגמרא חוזרת לענין רפואת חולה:

וְאָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַבָּא, גָּדוֹל נַם שֶׁנַּעֲשָׂה לַחוֹלֶה שמבריא ממחלתו, יוֹתֵר מִן הַנֵּס שֶׁנַּעֲשָׂה לַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה כשניצלו מכבשן האש, שהרי האש שֶׁל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה היתה אֵשׁ שֶׁל חֻדְיוֹט – אדם הדליק אותה, והיה קיומה בדרך טבעית, וְהַכֹּל יְכוֹלִים לְכַבּוֹתָהּ על ידי מים או עפר, וְאילו האש הזו הבוערת בקרבו שֶׁל חוֹלֶה, דהיינו החום שמחמת המחלה, שֶׁל שָׁמַיִם הִיא – נוצרה בידי שמים, וּמִי יָכוֹל לְכַבּוֹתָהּ ולרפאות את החולה, הרי אין זה בידי שום אדם, וכיון שנתרפא הרי ניצול מדבר שהוא קשה יותר מן האש שהושלכו לתוכה חנניה מישאל ועזריה.

הגמרא מביאה מאמר נוסף שאמר רב אלכסנדרי בשם רב חייא בר אבא:

וְאָמַר רַב אֶלְכְּסַנְדְּרִי אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַבָּא וְאָמְרִי לָהּ – ויש אומרים שמאמר זה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ קִיצוֹ שֶׁל אָדָם – זמן מיתתו, הַכֹּל – כל הברואים מוּשָׁלִים בּוֹ כדי להמיתו, שֶׁנֶּאֱמַר לאחר שהרג קין את הבל (בראשית ד יב) ונתקלל להיות נע ונד, אמר לפני הקדוש ברוך הוא 'וְהָיָה כָּל מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי', כלומר שהיה ירא מפני הבריות, כי מאחר שנסתלקה ממנו השגחת הבורא ברוך הוא יוכלו הכל להרגו. וכמו כן כל אדם שהגיע זמן מיתתו הכל מושלים בו.

הגמרא מביאה מקור נוסף לכך:

רַב אָמַר שדבר זה נלמד מִן הַדִּין קְרָא – מן הפסוק הזה, שנאמר (תהלים קיט צא) 'לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ', והפסוק נדרש כך, כיון שנשפט האדם למות, הכל נעשים עבדים של הקדוש ברוך הוא לקיים את המשפט ולהרגו.

הגמרא מביאה דוגמאות לזה:

רַבָּה בַּר שִׁילָא אָמְרִי לֵיהּ – אמרו לרבה בר שילא, שָׁכִיב נַגְּרָא גָּבוֹהַּ – מת אדם גבוה, ואופן מיתתו היה, דַּהֲוָה רָכִיב גִּירְדוֹנָא זוּטְרָא – שהיה רוכב על פרדה קטנה, טָטָא תִּיתוֹרָא – כשהגיע לגשר, אִיסְתְּוִיט – נכנסה רוח שטות באותה פרדה, וְשַׁדְיֵיהּ –השליכה אותו מעליה לנהר, וְקָא שָׁכִיב – ומת. ואף שהיה גבוה והפרדה היתה נמוכה ולא נפל אלא מעט, מת. קָרֵי עַל נַפְשֵׁיהּ – קרא רבה בר שילא על עצמו את הפסוק 'לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם', וכמו שנתפרש לעיל, שכשנגזר על האדם למות נעשים הכל שלוחיו של מקום לקיים את גזר הדין.

מעשה נוסף בענין זה:

שְׁמוּאֵל חַיֵּישׁ – שמואל ראה לְהָהוּא (קרוקיתא דעקרבא) [עַקְרָבָא] – עקרב אחד, יְתִיבָא עַל אַקְרוֹקְתָּא – יושב על גבי צפרדע, וְעָבְרָה נַהֲרָא – והעבירה אותו הצפרדע את הנהר, שאין עקרב יכול לשוט בעצמו, וּמַדָּקָא נָבְרָא – ועקץ העקרב אדם אחד בעבר השני של הנהר, וּמֵית – ומת אותו אדם. קָרֵי עֲלֵיהּ –קרא שמואל על אותו אדם את הפסוק הנזכר למעלה 'לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם', שכשנגזר על האדם למות, מתקיימת הגזירה על ידי הכל. שמכיון שהיה אותו אדם למות נתחברה הצפרדע אל העקרב כדי שתוכל לעבור את הנהר ולהמית את האדם.

הגמרא דנה איזה חולה מבקרין:

אָמַר שְׁמוּאֵל אֵין מְבַקְּרִין אֶת הַחוֹלֶה אֶלָּא לְמִי שֶׁחָלְצָתוּ חַמָּה – שלבשה אותו חמה, דהיינו שעלה חום גופו.

שואלת הגמרא, לְאַפּוֹקֵי מַאי – איזה חולי בא שמואל למעט בדבריו ולומר שאין מבקרין את הלוקה בו. שמכיון שאמר שמבקרין רק את מי שחלצתו חמה, משמע שבא למעט חולים אחרים.

משיבה הגמרא שכוונתו לְאַפּוֹקֵי הָא דְּתָנְיָא – למעט את החולים המנויים בברייתא שאין מבקרים אותם, רַבִּי יוֹסֵי בֶּן פְּרָטָא אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֵין מְבַקְּרִין לֹא חוֹלֵי מֵעַיִם וְלֹא חוֹלֵי הָעַיִן וְלֹא מֻחוּשֵׁי [–כאבי] הָרֹאשׁ, ולזה נתכוון שמואל באמרו שאין מבקרין

המשך בעמוד רד

רק למי שחלצתו חמה, למעט שאין מבקרין את שלשת החולים הללו.

הגמרא מבררת מדוע אין מבקרים את אלו:

**בְּשָׁלְמָא** מה שאין מבקרים **חוֹלֵי מֵעַיִים** טעמו מובן, **מְשׁוּם כִּיפּוּפָא** – מפני הבושה, שפעמים הם צריכים לנקביהם, ואם יארע כן בשעה שיהיו המבקרים בביתם יבואו לידי בושה, **אֶלָּא חוֹלֵי הָעַיִן וּמַחוּשֵׁי הָרֹאשׁ מַאי טַעְמָא** אין מבקרין אותם. מבארת הגמרא, **מְשׁוּם דְּרַב יְהוּדָה** – משום מאמרו של רב יהודה, **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, דִּיבּוּרָא כַּקְשָׁיָא לְעֵינָא** – הדיבור אינו טוב לחולי העין, **וּמַעֲלֵי לְאִישְׁתָּא** – אך הוא מועיל לחום. ולכן אין מבקרים את חולי העין, כי בעת הביקור משוחחים עם החולה והרי הדיבור אינו טוב לו, וכן מיחוש הראש גם כן טבעו שהדיבור אינו טוב לו, ולעומת זאת טוב לבקר מי שיש לו חום, שהדיבור יפה לו.

הגמרא מביאה מימרא נוספת בענין החום:

**אָמַר רָבָא הַאי אִישְׁתָּא** – החום של חולי, **אִי לָאו** – לולא **דְּהוּא פַּרְוָונָקָא דְּמַלְאָכָא דְּמוֹתָא** – שליח של מלאך המות, משום שעל ידי החום אנשים מתים, **מַעֲלֵי** – הוא טוב לחולה

**כְּחִיזְרָא לְדִיקְלֵי** – כמו שהענפים טובים לעץ הדקל, שהם גדלים בו מסביב ועל ידם הוא נשמר מבהמות וחיות, כך החום מועיל לחולה כשהוא בא **חַד לִתְלָתִין יוֹמִין** – פעם בשלושים יום. וְכמו כן דומה טובתו של החום **כִּי תִּירְיִיקִי לְגוּפָא** – כמו שהמרקחת הקרויה 'תיריקי' טובה לגופו של אדם.

**רַב נָחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר, לֹא חַיָּא** – לא החום עצמו, **וְלֹא תִּירְיִיקָה** – ולא התועלת שלו [הדומה למרקחת]. כלומר איני חפץ בחום עצמו ומוותר אני על התועלת שלו.

**אָמַר רַבָּה בַּר יוֹנָתָן אָמַר רַב יְחִיאֵל, עַרְקָן יָפֶה לַחוֹלֶה לִרְפוּאָתוֹ.** מבררת הגמרא, **מַאי עַרְקָן** – מהו המאכל ששמו ערסן, **אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן חוּשְׁלָא דְּשַׁעֲרֵי עַתִּיקְתָּא** – שעורים קלופים ישנים, **דְּרֵישׁ נַפָּיָא** – שנופלים מן הנפה בתחילת הניפוי.

**אָמַר אַבָּיֵי**, שעורים הללו, כדי שיהיו מרפאים את החולה, **בַּעֲיַין בִּישׁוּלָא** – צריכים בישול מרובה **כְּעַין בִּישְׁרָא דְּתוֹרָא** – כבשר של שור, שצריך בישול מרובה.

דעה אחרת מהו ערסן:

**רַב יוֹסֵף אָמַר**, ערסן הוא **סְמִידֵי דְּשַׁעֲרֵי עַתִּיקְתָּא** – סולת של שעורים ישנות **דְּרֵישׁ נַפָּיָא** – שנופלים בתחילת הניפוי. וגם לפי דעה זו **אָמַר אַבָּיֵי, בַּעֲיַין בִּישׁוּלָא** – צריכים בישול מרובה **כְּבִשְׁרָא דְּתוֹרָא** – כבשר השור.

למעלה נמנו כמה מיני מחלות שאין מבקרים את החולה בהן, ומביאה הגמרא מחלה נוספת שדינה כן:

**אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן**, החולה בחולי שנקרא **בּוֹרְדָם**, וענין המחלה שהוא מקלח דם מלמטה, **אֵין מְבַקְּרִים** אותו, כמו שיתבאר, **וְאֵין מְזַכִּירִין** שְׁמוֹ של החולה על שם מחלתו כגון 'פלוני חולה בחולי בורדם', משום שאינו לשון נקיה. מבררת הגמרא, **מַאי טַעֲמָא** –מהו הטעם שאין מבקרים אותו. **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַעְיַין הַנּוֹבֵעַ** – שנובע ממנו דם כמעיין, ופעמים שהוא נצרך לנקביו וזה גורם לו מכאוב וצער, ובא לידי בושה מהמבקרים הרואים אותו בצערו.

**וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ בּוֹרְדָם**, מפני **שֶׁהוּא כְּמַעְיַין הַנּוֹבֵעַ** דם, ותיבת 'בורדם' מורכבת משתי תיבות, בור דם, שהוא כמו בור הנובע דם.

שנינו במשנה, **וּמְרַפְּאָהוּ רְפוּאַת הַנָּפֶשׁ כּוּ'** אבל לא רפואת ממון:

הגמרא מבררת מהי רפואת נפש ומהי רפואת ממון: **הֵיכִי קָתָנֵי** – כיצד נשנית המשנה ומהו ביאורה, **אִילֵימָא** – אם נאמר, **דִּרְפוּאַת נָפֶשׁ** המוזכר במשנה להיתר, היינו רפואה **בְּחִנָּם** בלא נטילת שכר תמורתה, ותיבת 'נפש' פירושה רצון, וכלומר שמותר לו לרפאותו רק ברצון ובנדבת לבו, דהיינו בחנם, ומה ששנינו **רְפוּאַת מָמוֹן** היינו רפואה **בְּשָׂכָר**, וזה אסור כי הרופא נהנה מן החולה במה שנוטל ממנו שכר על רפואתו. ומדובר במשנה כשנכסי החולה אסורים בהנאה על הרופא, ולכן אסור לרופא ליטול שכר על הרפואה.

דוחה הגמרא שאי אפשר לפרש כן, שאילו בא התנא להשמיע דין זה, **לִיתְנֵי הָכִי** – היה לו לשנות כך: **מְרַפְּאָהוּ בְּחִנָּם אֲבָל לֹא בְּשָׂכָר**, שיהיה הדין מפורש בדברי המשנה, ולמה נקט הלשון 'נפש' ו'ממון' שאינו ברור כל צרכו.

**אֶלָּא** יש לפרש המשנה באופן אחר, שמדובר ברופא שאסר על החולה ליהנות מנכסיו, ומה ששנינו במשנה 'מרפאהו **רְפוּאַת נָפֶשׁ**', היינו שמותר למדיר לרפאות את **גּוּפוֹ** של המודר, אף על פי שהוא מהנהו בזה. וטעם ההיתר, משום שמצוה לרפאות איש ישראל, ונמצא שהמדיר עושה כן לשם קיום מצוה המוטלת עליו ולא להנאת החולה, וזה מותר אף על פי שנגרמת הנאה לחולה על ידי כן, ומה ששנינו 'אבל לא **רְפוּאַת מָמוֹן**', היינו שאסור למדיר לרפאות את **בֶּהֱמָתוֹ** של המודר, לפי שבזה אינו מקיים חיוב המוטל עליו, שאין הוא מחוייב לרפא את בהמת חבירו, ונמצא שהוא מהנה אותו בזה. ומדובר באופן שיש כאן רופא אחר, שאינו חייב לרפאותה כדי להציל את ממונו משום מצות השבת אבידה, מכיון שיכולה להינצל ע"י רופא אחר. אבל אם המדיר עצמו חולה יש מצוה לרפאותו אפילו אם יש רופא אחר, ולכן מותר למדיר לרפאותו.

הגמרא מביאה אופן שמותר למדיר לסייע ברפואת בהמת המודר:

**אָמַר רַב זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב**, אף שאסור למדיר לרפאות את בהמת המודר, **אֲבָל אוֹמֵר לוֹ** – המדיר למודר, **סַם פְּלוֹנִי יָפֶה לָהּ** - לבהמה, או **סַם פְּלוֹנִי רַע לָהּ**, שכיון שאינו מרפא אותה בידיו, אין להחשיבו כמהנה אותו, ואף שמכוחו ידע הבעלים איזה סם ליתן לה ומחמת כן נתרפאה, אין זו חשובה הנאה הבאה ממנו, ואין הוא אלא גורם הנאה לבעלים.

## משנה

המשנה מביאה עוד חילוקי דינים במודר הנאה:

**וְרוֹחֵץ עִמּוֹ** – מותר למודר לרחוץ עם המדיר **בְּאַמְבַּטִי גְּדוֹלָה**, משום שאינו נהנה מן המדיר, **אֲבָל לֹא** רוחץ עמו **בְּאַמְבַּטִי קְטַנָּה**, משום שנמצא שנהנה מן המדיר, שעל ידי שהוא רוחץ שם עולים המים על המודר ומהנהו, אבל באמבטי גדולה אין המים עולים על ידי רחיצת המדיר, ואין המודר נהנה מן המדיר.

דין נוסף:

**וְיָשַׁן עִמּוֹ בַּמִּטָּה** – מותר למודר לישן עם המדיר במטה אחת. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר** שאין כוונת תנא קמא להתיר אלא דוקא **בִּימוֹת הַחַמָּה** שאין המודר נהנה במה שהמדיר שוכב עמו, **אֲבָל לֹא בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְהַנֵּהוּ** – שעל ידי שהמדיר שוכב עמו הרי הוא מתחמם, כמאמר הכתוב (קהלת ד יא) 'גַּם אִם יִשְׁכְּבוּ שְׁנַיִם וְחַם לָהֶם וּלְאֶחָד אֵיךְ יֵחָם'. אבל בימות החמה מותר לו לשכב עמו יחד, שאין לו צורך בחימום זה.

דין נוסף:

**וּמֵיכַב עִמּוֹ עַל הַמִּטָּה** – מותר למודר להסב עם המדיר על המיטה בשעה שאוכל, ואפילו בימות הגשמים שאסור להם לישן ביחד. שהסיבה המשותפת אינה מחממת כמו השכיבה.

**וְכֵן אוֹכֵל עִמּוֹ עַל הַשּׁוּלְחָן** – מותר למודר לאכול עם המדיר על שולחן אחד, ואין חוששים שמא יבוא לאכול משל המדיר. **אֲבָל לֹא מִן הַתַּמְחוּי** – אסור למודר לאכול עם המדיר מתוך קערה אחת שמניחים לפניהם, שאם המדיר אוכל מעט, נשאר בקערה יותר בשביל המודר, ונמצא שהוא מהנהו. **אֲבָל אוֹכֵל הוּא עִמּוֹ מִן הַתַּמְחוּי הַחָזוֹר** – מותר לו לאכול עמו מקערה גדולה שהמזון בה רב כל כך עד שבודאי לא יאכלו שניהם לבדם את כולה אלא יחזירו את שיירי המזון לבעל הבית, כי באופן זה אין המודר נהנה מן המדיר אם ימעט הלה באכילתו, מאחר שיש בה כדי צורך שניהם, כמה שיחפצו.

## גמרא

הגמרא מבארת את הדין של רחיצה באמבטי:

**תַּנְיָא** בברייתא, **לֹא יִרְחַץ עִמּוֹ בְּאַמְבַּטִי, וְלֹא יָשַׁן עִמּוֹ בְּמִטָּה אַחַת**, בֵּין באמבטי או במיטה גְּדוֹלָה, בֵּין באמבטי או במיטה קְטַנָּה, דהיינו שאף באמבטי גדולה אסור לו לרחוץ עמו, אף על פי שבזה אין המודר נהנה מן המדיר, שאינו מעלה עליו המים, מכל מקום אסור משום גזירה שמא יבוא לרחוץ עמו באמבטי קטנה. וכן אסור לישן עמו אף במיטה גדולה שאינו מתחמם על ידו, או בימות החמה שאין הנאה בחימום, גזירה שמא יבואו לישן יחדיו במיטה קטנה בימות הגשמים, אלו **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**, במיטה **גְּדוֹלָה בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים**, **וּבמיטה קְטַנָּה** אפילו **בִּימוֹת הַחַמָּה, מוּתָּר** להם לישן יחד. כי במיטה גדולה אינם נוגעים זה בזה ואינם מחממים זה את זה, ואינו נהנה ממנו, ולא גזרו על מיטה גדולה שמא יבואו לישן במיטה קטנה. וכן בימות החמה מותר אפילו במיטה קטנה, כי אין הנאה מחמת החימום ולא גזרו על ימות החמה משום ימות הגשמים. וכן **רוֹחֵץ** – מותר לו לרחוץ **עִמּוֹ בְּאַמְבַּטִי גְּדוֹלָה**, שאינו מעלה עליו המים, ואין חוששים שמא יבואו לרחוץ גם בקטנה. **וְכֵן מַזִּיעַ עִמּוֹ בְּקַטַנָּה** – מותר למודר להכנס יחד עם המדיר, אפילו לאמבטי קטנה כדי להזיע, כיון

המשך בעמוד ג

שאין שם חום אלא זיעה לבד, ואין תוספת חום על ידי שגם המדיר נמצא שם.

שנינו במשנה, **אָבָל מֵיסֵב עִמּוֹ עַל הַמִּטָּה, וְאוֹכֵל עִמּוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן, אֲבָל לֹא** יאכל עמו **מִן הַתַּמְחוּי, אֲבָל אוֹכֵל הוּא** עמו **מִן הַתַּמְחוּי הֶחָזוּר.**

מבארת הגמרא מהו תמחוי החזור, **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא,** 'מן התמחוי החזור' היינו **מִן הַתַּמְחוּי הֶחָזוּר לְבַעַל הַבַּיִת** –שהקערה גדולה ויש בה די מזון כדי שיאכלו שניהם ויותירו ויחזירו הנותר לבעל הבית. ובזה אין המודר נהנה ממיעוט אכילת המדיר כפי שנתבאר במשנה.

## משנה

המשנה מונה דברים נוספים האסורים במודר הנאה:

**לֹא יֹאכַל עִמּוֹ** – אסור למודר לאכול עם המדיר **מִן הָאֲבוּס** –קערה גדולה וארוכה הדומה לאבוס של בהמה, שֶׁנּוֹתנים **לִפְנֵי הַפּוֹעֲלִים** לאכול ממנה, כי מתוך שהפועלים טורחים הרבה במלאכה הרי רעבונם גדול ואכילתם מרובה, ואף שיש מזון הרבה בכלי אין הוא יתר על צרכם, ונמצא המודר נהנה מהמדיר אם ימעט הלה באכילתו, שעל ידי זה יגדל חלקו של המודר ויוכל להוסיף ולאכול.

וְאם נשכרו המדיר והמודר אצל בעל הבית אחד לחפירת קרקע, **לֹא יַעֲשֶׂה עִמּוֹ** – אסור למודר לחפור עם המדיר, **בְּאוֹמָן** – בשורה אחת שבכרם, משום שעל ידי שהמדיר חופר בקרקע שאצלו, הרי הוא מרכך גם את הקרקע הסמוכה לה שיהיה נוח לחפור בה, והרי הוא מהנה את המודר שתהיה מלאכתו קלה יותר, אלו **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, עוֹשֶׂה** – מותר למודר לחפור עם המדיר, **וְהוּא** – ודין זה הוא דווקא באופן שהמדיר חופר **בָּרְחוֹק מִמֶּנּוּ,** שבאופן זה אין המודר נהנה מחפירת המדיר.

## גמרא

הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו רבי מאיר וחכמים:

**בָּקָרוֹב** – אם מקום חפירת המדיר קרובה לשל המודר, **לֹא פְּלִיגִי** – לא נחלקו רבי מאיר וחכמים, ושניהם מודים **דַּאֲסִיר** – שאסור למודר לחפור, משום שהמדיר מרפה את הקרקע לפני המודר ומיקל עליו לחפור. **כִּי פְּלִיגִי** – אימתי נחלקו רבי מאיר וחכמים, **בָּרָחוֹק** – כשהמודר חופר ברחוק מקום מהמדיר, שבאופן זה אין חפירת המדיר מרככת את הקרקע שהמודר חופר בה. וטעם מחלוקתם, **שֶׁרַבִּי מֵאִיר סָבַר, גַּזְרִינַן** שלא יעבוד במקום **רָחוֹק מִשּׁוּם** שחוששים שמא יבוא לעבוד גם במקום **קָרוֹב** שזה אסור משום **דְּקָא מְרַפֵּי לֵהּ לְאַרְעָא קַמֵּיהּ** – שהמדיר מרפה ומרכך את הקרקע לפני המודר. **וְרַבָּנַן סָבְרֵי לֹא גַּזְרִינַן** רחוק משום קרוב.